

Zařízení pro zajištění cizinců

Bělá-Jezová

Vyhodnocení systematické návštěvy

Adresa zařízení:	Jezová 1501, 294 21 Bělá pod Bezdězem
Zřizovatel:	Správa uprchlických zařízení Ministerstva vnitra
Ředitel:	Ing. Viliam Andrassy
Typ zařízení:	zařízení pro zajištění cizinců
Kapacita:	standardní 270 lůžek, v době návštěvy navýšená na 700 lůžek
Datum první návštěvy:	31. srpna 2015
Datum vydání zprávy:	9. září 2015
Datum kontrolní návštěvy:	3. října 2015
Datum vyhodnocení:	13. října 2015
Kontrolní návštěvu provedli:	Mgr. Anna Šabatová, Ph.D., Mgr. Marie Lukasová, Mgr. Beáta Szakácsová, Mgr. Pavel Doubek, JUDr. Ondřej Vala
Tlumočníci:	Ing. Noorullah Hashemi, Naji Khalil

Obsah

Úvodní informace	3
Systematické návštěvy a jejich cíl	3
Návštěvy Zařízení pro zajištění cizinců Bělá-Jezová	3
Informace o zařízení a o umístěných osobách	5
Úzkost, frustrace a napětí	6
Rodiny s dětmi	9
Buňky v lese	12
Stany	16
Tělocvična	18
Buňky při administrativní budově	20
Ubytovna A	23
Zdravotní péče	25
Vyhodnocení	27

Úvodní informace

Systematické návštěvy a jejich cíl

Na základě ustanovení § 1 odst. 3 a 4 zákona č. 349/1999 Sb., o veřejném ochránci práv, ve znění pozdějších předpisů, provádím systematické návštěvy míst (zařízení), v nichž se nacházejí nebo mohou nacházet osoby omezené na svobodě. Cílem systematických návštěv je posílit ochranu osob omezených na svobodě před všemi formami špatného zacházení.

Návštěvy probíhají zásadně neohlášeně a jejich provedením zpravidla pověřuji zaměstnance Kanceláře veřejného ochránce práv.¹ Šetření spočívá v prohlídce zařízení, rozhovorech s personálem a umístěnými cizinci, studiu vnitřních předpisů zařízení a dokumentace včetně zdravotnické.²

Z každé systematické návštěvy pořizuji zprávu určenou subjektům působícím v zařízení, případně zřizovateli či příslušným úřadům.

Návštěvy Zařízení pro zajištění cizinců Bělá-Jezová

Návštěva 31. srpna 2015 (tzv. první návštěva)

Dne 31. srpna 2015 jsem provedla neohlášenou systematickou návštěvu Zařízení pro zajištění cizinců Bělá-Jezová (dále jen „zařízení“ či „zařízení pro zajištění cizinců“). Jednalo se o třetí návštěvu od října 2014 a rozhodla jsem se ji vykonat v reakci na veřejně dostupné informace o podmínkách v tomto typu zařízení po navýšení počtu zajišťovaných cizinců v průběhu první poloviny roku 2015.

Návštěvu jsem provedla osobně spolu se čtyřmi právníky Kanceláře veřejného ochránce práv (dále jen „Kancelář“) a dvěma tlumočníky – z jazyka perského (farsí) a z jazyka arabského a kurdského.

Po provedení návštěvy jsem v souladu se zákonem vydala zprávu z návštěvy. Vzhledem k tomu, že jsem situaci v zařízení vyhodnotila jako velmi vážnou a konstatovala jsem špatné zacházení s umístěnými lidmi, a to zejména s dětmi, omezila jsem se ve zprávě jen na výčet zjištěných pochybení s pouze stručným komentářem. Správu uprchlických zařízení Ministerstva vnitra (dále jen „správa uprchlických zařízení“), Zdravotnické zařízení Ministerstva vnitra (dále jen „zdravotnické

¹ V souladu s § 25 odst. 6 zákona o veřejném ochránci práv.

² V souladu s § 21a ve spojení s § 15 zákona o veřejném ochránci práv a § 65 odst. 2 písm. m) zákona č. 372/2011 Sb., o zdravotních službách a podmínkách jejich poskytování (zákon o zdravotních službách), ve znění pozdějších předpisů.

zařízení”) a Policii České republiky – Ředitelství služby cizinecké policie (dále jen „policie“) jsem ve smyslu § 21a odst. 4 zákona o veřejném ochránci práv vyzvala, aby přijaly bezprostřední opatření k nápravě zjištěných pochybení a informovaly mě o nich do 14 dnů. Na správu uprchlických zařízení jsem apelovala, aby s ohledem na zjištěný stav a materiální nouzi umístěných cizinců neodmítala pomoc, kterou jí nabízejí charitativní a jiné organizace.

V souladu se zákonem o veřejném ochránci práv jsem o výsledku návštěvy vyrozuměla také ministra vnitra, ministryni práce a sociálních věcí, ministryni školství, mládeže a tělovýchovy, ministra spravedlnosti a ministra pro lidská práva.

Návštěva 3. října 2015 (tzv. kontrolní návštěva)

Když jsem ve stanovené lhůtě obdržela vyjádření pouze od zdravotnického zařízení, rozhodla jsem se nadále nečekat na vyjádření správy uprchlických zařízení a Policie, nýbrž zjistit, jak se o měsíc později situace v zařízení vyvinula. Provedla jsem tedy kontrolní návštěvu. V daný čas se ke mně připojili také ministr spravedlnosti JUDr. Robert Pelikán, Ph.D., a ministr pro lidská práva Mgr. Jiří Dienstbier.

Návštěvu jsem provedla opět osobně, spolu se čtyřmi právníky Kanceláře a dvěma tlumočníky – z jazyka perského (farsí) a z jazyka arabského a kurdského.

Při obou návštěvách jsme vedli rozhovory jak s jednotlivci, tak se skupinami cizinců. Hovořili jsme s desítkami cizinců, se zaměstnanci Správy uprchlických zařízení, Zdravotnického zařízení a soukromé bezpečnostní agentury. Kontrolní návštěva proběhla v sobotu, kdy v zařízení byl jen nezbytný počet personálu. Vzhledem k charakteru situace nebylo možné vést všechny rozhovory v soukromí a vzájemné interakce byly dány schopností cizinců mluvit některým ze světových jazyků, nebo přes tlumočnicka. Tomu jsem přizpůsobila rozsah šetření, jak níže vyplývá z témat zprávy.

Součinnost dotčených subjektů v průběhu návštěvy

Ačkoli byly obě návštěvy neohlášené, na místě zastížený personál poskytl veškerou vyžádanou součinnost.

První návštěvu poznamenal průtah při vstupu do areálu zařízení způsobený tím, že vedoucí policejního útvaru při zařízení npor. Mgr. Pavel Šarapatka nejprve odmítal, abych do zařízení vnesla fotoaparát a mobilní telefon a používala ho za účelem fotodokumentace zjištěného stavu (materiálních podmínek a dokumentů, nikoli zabezpečení areálu, umístěných cizinců, policistů a zaměstnanců zařízení).

Při kontrolní návštěvě se stejné obstrukce ze strany vedoucího policejního útvaru při zařízení npor. Mgr. Pavla Šarapatky opakovaly.

Informace o zařízení a o umístěných osobách

Podmínky výkonu zajištění v zařízení pro zajištění cizinců upravuje zákon č. 326/1999 Sb., o pobytu cizinců na území České republiky a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o pobytu cizinců“).

V zařízení pro zajištění cizinců jsou cizinci zbaveni osobní svobody zejména z důvodu zajištění za účelem předání cizím státu, či za účelem realizace správního vyhoštění.³ Spolu se zajištěnými cizinci mohou být dle § 140 zákona o pobytu cizinců ubytováni i cizinci, vůči kterým má zajištěný vyživovací povinnost, nebo je má v péči, nelze-li zajistit péči o ně jiným způsobem.

Výkon zajištění v zařízení není výkonem trestu odnětí svobody za spáchaný trestný čin. Jde o zajištění, o kterém rozhodl správní úřad, jehož účelem je realizovat opatření státu v oblasti přistěhovalectví (např. přemístění žadatelů o mezinárodní ochranu do jiného členského státu Evropské unie, který je příslušný k posuzování žádosti o mezinárodní ochranu, předání cizince do jiného státu na základě readmisní dohody, či vyhoštění z území České republiky).

Kapacita zařízení byla v průběhu posledních 6 měsíců postupně navyšována z 270 na 700 lůžek. V době první návštěvy dne 31. srpna 2015 bylo v zařízení umístěno 659 osob, z toho 147 dětí. V době kontrolní návštěvy 397 osob, z toho 100 dětí.

Umístěným cizincům, včetně dětí starších osmnácti měsíců, je účtováno 130,- Kč/osoba/den za ubytování a 112,- Kč/osoba/den za stravu.⁴ Zajištěný cizinec je tedy po třiceti dnech pobytu v zařízení povinen uhradit částku 7.260,- Kč. Čtyřčlenná rodina, která je v zařízení umístěna po dobu 30 dnů, je povinna uhradit celkem 29.040,- Kč.

³ § 124 a § 129 zákona o pobytu cizinců.

⁴ Viz § 1 vyhlášky č. 447/2005 Sb., kterou se stanoví výše nákladů na ubytování, stravování a přepravu po území České republiky cizince zajištěného za účelem správního vyhoštění.

Úzkost, frustrace a napětí

Zjištění z návštěvy zařízení úzce souvisí s režimem a podmínkami ubytování v příslušné části zařízení (ubytování v tělocvičně, obytných buňkách, budovách). Zjištění lze nicméně souhrnně charakterizovat jako úzkost a frustraci, které způsobují napětí. Lidé v těchto podmínkách nemusí pobývat pouze krátkodobě, ale i 180, resp. ve výjimečných případech 545 dnů.⁵

Zajištění lidé hovoří o tom, že **vnímají neskutečné ponížení způsobené podmínkami, v nichž jsou drženi, a způsobem zacházení**. Dotazují se, zda jsou zvířata, že musejí žít mezi ploty držení lidmi, se kterými se nemají jak dorozumět, po dobu, která se prodlužuje, bez toho, aniž by byli schopni pochopit proč. Poukazují na to, že nic trestného nespáchali. V obytných buňkách v lese lidé v době kontrolní návštěvy byli drženi v prostoru, který představoval klec (viz dále).

Frustrace rodičů dětí a dětí samotných je zjevná. Zvláště v situaci, kdy se jim nedostává ošacení a obuvi, a to ani pro děti. Nezletilí jsou spolu se svou rodinou ubytováni také hromadně spolu s muži (tělocvična), či v podmínkách horších než výkon trestu odnětí svobody (buňky v lese). Rodiče poukazují na to, že s takovým přístupem se v žádném ze států, kterými prošli, nesetkali.

Rodiče se cítí být pokořeni před svými dětmi. Nejen že jsou přepravováni v poutech, ale pobývají za čtyřmetrovým plotem a ostnatým drátem, přičemž nejsou schopni dětem vysvětlit důvody této situace. Od srpna se změnilo to, že v zařízení je v pracovní dny přítomen tlumočnick z arabského jazyka. Druhé nejpočetnější skupině zajištěných však tlumočení zajištěno nebylo (z jazyka perského).

Základními potřebami některých cizinců a jejich dětí se nikdo nezabývá. Osoby ubytované v tělocvičně a v buňkách v lese, na rozdíl od těch umístěných v jiných částech zařízení, nenavštěvuje sociální pracovník. Pracovníci soukromé bezpečnostní agentury, se kterými tak jediné přicházejí tito lidé do styku, nejsou kompetentní řešit jejich potřeby a problémy. Odpovědí na jejich požadavky (na zpřístupnění telefonního automatu, odvedení k lékaři, či potřebu doplnění hygienických prostředků) je dle jejich slov „tomorrow“ („zítra“).

Umístění cizinci nejsou dostatečně informováni o své situaci. Nechápu, proč jsou umístěni v zařízení, jehož podmínky hodnotí jako vězení. Nerozumí důvodu, proč jim byly odebrány mobilní telefony, hodinky, tkaničky, pásky, peníze apod. Nedostatek informací, a pro některé také totální jazyková bariéra, způsobují absurdní nedorozumění. Setkala jsem se s fámami, že jít k lékaři, nebo

⁵ § 125 zákona o pobytu cizinců.

setkat se s právníkem znamená vysloužit si prodloužení pobytu. Nebo že podat si odvolání znamená být vyhoštěn do země původu. Lidé nevědí, co obsahuje podávané jídlo nebo léky.

Personál nechápe, jak mohou být zajištění cizinci tak nevděční. Parafrázuji: „Mají přece v areálu hřiště, pomoc přiváží charita, mají na výběr ze tří jídel a dostávají pomeranče, neváží si lékařské pomoci, vaří rýži v rychlovarné konvici.“ Skutečnost je taková, že herní prostor je pro děti dostupný v omezeném čase za několika ploty a koridory, hmotná pomoc není distribuována koordinovaně, cizinci ubytovaní v tělocvičně si typ stravy vybrat nemohou, vařič není k dispozici. Je náročné pracovat s lidmi, kteří se stále něčeho domáhají a jsou nervózní, a kterým zároveň není rozumět a ani jim nelze vyhovět v tom, co chtějí především – být propuštěni. Komunikace redukována na povely a napětí v zařízení vytváří nepřátelskou atmosféru „my a oni“. V zařízení je vytvořena situace dehumanizace cizinců a anonymity uniformovaného personálu, kdy se vzájemné interakce odbývají při přesunech a identifikacích („sčítáky“). Považuji to za velice nebezpečné z hlediska rizika špatného zacházení.

Úzkost cizinců prohlubuje skutečnost, že se nemohou spojit se svými příbuznými. Mnozí nemají jak se ohlásit, že jsou naživu, nebo se pokusit vyhledat příbuzného, s nímž ztratili kontakt. Matky ztratily kontakt se svým dítětem, které je s jiným členem rodiny v Německu; vypotřebovaly telefonní kartu na dva telefonáty a dále nemohou nic dělat. Až budou propuštěny, nevědí, kam jet dítě hledat. Telefonní automat je volně přístupný jen v některých částech zařízení, přičemž ne každý cizinec je k telefonnímu automatu přiveden, byť disponuje telefonní kartou. Přístup k internetu stále není umožněn. Mobilní telefony jsou cizincům odebrány.

Zásadním problémem je rovněž **jazyková bariéra v komunikaci mezi cizinci a lékaři v zařízení**, která přináší řadu nedorozumění a nedůvěru. Kulturní odlišnost není překlenuta tím, že by si lidé věci vysvětlili. Lékaři obtížně stanovují diagnózu, povaha zamýšleného výkonu se „vysvětluje“ posunky, v lepším případě základní angličtinou. Cizinci nedůvěřují podávaným pilulkám a žijí ve stresu, že nejsou léčeni. Přitom snaha zdravotníků je poskytovat péči co nejlépe. Na druhou stranu cizinci vypovídali, že zdravotníci naznačují, že se nestarají dobře o své děti, a nepomohou, když je něco bolí.

Nedostatek informovanosti je způsoben i **nedostatkem právní pomoci**, která je v zařízení jednotlivým lidem dostupná vlastně náhodně podle toho, zda se o ní a o její povaze dozví. Cizinci ubytovaní v tělocvičně a buňkách vůbec nevěděli o nabídce bezplatné právní pomoci. Přitom potřeba právní pomoci cizincům umístěným v tzv. příjmových částech zařízení (tělocvična), s ohledem na existenci velice krátkých lhůt, např. pro žádost o mezinárodní ochranu, je zvláště naléhavá. Cizinci ubytovaní na budovách byli o možnosti bezplatného právního poradenství poskytovaného v zařízení v průměru 3x za 14 dnů informováni na nástěnce (nikoliv však v jazyce arabském a perském). Přestože je dle vedení zařízení o využívání bezplatné právní konzultace mezi cizinci malý či dokonce

žádný zájem, velká část cizinců přesto žádala zaměstnance Kanceláře, aby jim vysvětlili jejich situaci a smysl českojazyčného rozhodnutí o zajištění.

Patrná je **demonstrace síly** způsobená přítomností uniformovaných pracovníků soukromé bezpečnostní agentury, policistů, policejní pořádkové jednotky a policejních psů.

Naopak **prevence negativních jevů**, a to formou zvýšené míry komunikace s umístěnými osobami a snahou o řešení jejich každodenních těžkostí spojených nejen se zbavením osobní svobody, nebyla téměř rozpoznatelná.

Rodiny s dětmi

Na podmínky pro pobyt rodin s dětmi v zařízení se soustředím dlouhodobě. Již ve zprávě z návštěvy zařízení,⁶ která se uskutečnila ve dnech 13. – 14. října 2014, kdy bylo v zařízení umístěno pouze 89 osob (z toho 5 dětí), jsem hodnotila podmínky pro pobyt dětí v zařízení jako porušující čl. 3 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod.⁷ Vážné znepokojení nad situací rodin s nezletilými dětmi v tomto zařízení vyjádří rovněž Výbor pro práva dítěte Organizace spojených národů.⁸

V době srpnové návštěvy bylo v zařízení umístěno 147 dětí, z toho 5 zajištěných nezletilých cizinců bez doprovodu. Děti spolu se svými rodinami obývaly budovu A a buňky.

V době kontrolní návštěvy v říjnu 2015 se v zařízení nacházelo 100 dětí, z toho 6 zajištěných nezletilých bez doprovodu. Rodiny s dětmi byly umístěny jak v budově A, tak v buňkách při administrativní budově, tělocvičně i v buňkách v lese.

Dle aktuálního sdělení vedení zařízení a Ministerstva vnitra má být Zařízení pro zajištění cizinců Bělá-Jezová do budoucna určeno pouze pro rodiny s dětmi. S ohledem na současnou situaci v zařízení však shledávám porušení čl. 3 cit. Úmluvy o to závažnější.

Zjištění v srpnu 2015

Zjištěné podmínky: Rodiče poukazovali zejména na to, že kvůli špíně a průjmovým onemocněním se bojí své děti umývat ve společných koupelnách a bojí se využívat společných toalet; poukazovali na nedostatek sunaru pro děti, jehož přísun je nahrazován polotučným mlékem; i když jsou dětem vydávány tzv. svačinky, např. mléčné výrobky, není kde je uskladnit; dětem chybí oblečení a boty; není k dispozici dostatečné množství plen; nejsou k dispozici hrnky; i velmi malým dětem je vydávána kvalitativně stejná strava jako dospělým (viz obr. č. 1 a 2), pouze obohacená o tzv. svačinky (např. 0,5 l polotučného mléka); děti se bojí policistů a pracovníků soukromé bezpečnostní agentury;

⁶ VEŘEJNÝ OCHRÁNCE PRÁV. Zpráva z návštěvy Zařízení pro zajištění cizinců Bělá-Jezová ze dne 18. února 2015 [dokument pdf]. Brno: Kancelář veřejného ochránce práv, 2015 [cit. 7. 9. 2015]. Dostupné z: http://www.ochrance.cz/fileadmin/user_upload/ochrana_osob/ZARIZENI/Zarizeni_pro_cizince/ZZ-Zarizeni_Bela-Jezova_2014.pdf

⁷ Sdělení federálního ministerstva zahraničních věcí č. 209/1992 Sb., o sjednání Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod, ve znění pozdějších protokolů.

⁸ Organizace spojených národů. Závěrečná doporučení Výboru pro práva dítěte k 3. a 4. periodické zprávě České republiky o naplňování Úmluvy o právech dítěte ze dne 17. června 2011, bod 63 [dokument doc]. Ženeva: Výbor pro práva dítěte [cit. 8. 10. 2015]. Dostupné z: <http://www.vlada.cz/assets/ppov/rlp/dokumenty/zpravy-plneni-mezin-ulmuv/material.doc>

zaznamenali jsme, že děti si s ohledem na nedostatek aktivit hrají na policisty a pracovníky soukromé bezpečnostní agentury, případně na útěk z vězení, když podhrabávají čtyřmetrové ploty s ostnatým drátem.

Obr. č. 1

Obr. č. 2

Byť se v areálu zařízení nachází hřiště s prolézačkami, děti do něj neměly přístup, neboť areál dětského hřiště byl v době první návštěvy vycházkovým prostorem pro muže ubytované ve stanech (viz obr. č. 3). V areálu se rovněž nachází tzv. herna pro děti při tělocvičně (viz obr. č. 4), kam se však všechny děti z kapacitních důvodů nedostaly. Aktivity pro děti v zařízení zajišťovala jedna animátorka.

Obr. č. 3

Obr. č. 4

Dětem ubytovaným na budově A byla k dispozici společenská místnost (herna), která byla otevřena cca 2 hodiny denně. Pokud vyhrazený čas skončil, aktivity pro děti byly ukončeny. Dětem ubytovaným v buňkách při administrativní budově (cca 50 dětí) nebyly k dispozici žádné aktivity, ani pro ně přizpůsobený venkovní prostor (viz obr. č. 5 a 6).

Obr. č. 5

Obr. č. 6

Zjištění v říjnu 2015

Zařízení zohledňuje má dřívější doporučení a vyvíjí snahu o zmírnění negativních dopadů podmínek pro pobyt dětí v zařízení (přístup skupinek dětí do herny apod.). Oceňuji zejména nasazení pracovníků, kteří se dětem věnují.

Děti v pracovních dnech navštěvují školní vyučování přímo v zařízení (viz obr. č. 7 – školní třída). Vyučování zajišťují dva učitelé za Základní školy Bělá pod Bezdězem. Čtyři deseti až dvanáctičlenné skupiny dětí vyučují dva pedagogové. Každou skupinu vždy jeden učitel dvě vyučovací hodiny denně. Aktuálně je ke školní docházce zapsáno cca 60 dětí.

Obr. č. 7

Situace přesto stále není uspokojivá. Děti jsou ubytovány v zařízení s vězeňským režimem s veškerými jeho atributy (sčítání osob, přítomnost uniformovaných složek), mnoho dětí, i velmi malých, nemá jiné boty, než žabky, či tzv. kroxy. Počátkem října je přítom už chladno. Není možné prát dětské oblečení v pračce. O víkendu nejsou k dispozici žádné aktivity.

Alarmujícím zjištěním je, že nezletilí se svými rodinnými příslušníky byli ubytováni rovněž v tělocvičně a v buňkách v lese (viz dále).

Buňky v lese

Mimo dohled z ostatních budov zařízení, v lese na místě dostupném po chodníku střeženém policisty, je umístěno další ubytování v buňkách. Jde o 22 buněk (obytné, sociální zařízení, skladové zázemí) při budově F, která tvoří tzv. přísný režim zajištění. Buňky jsou seskládány do obdélníku a vytvářejí úplně uzavřený prostor. Prostor, který buňky svírají, je shora překryt svařovaným pletivem (viz obr. č. 8 a 9).

Vedení zařízení mě o ubytovací kapacitě mimo hlavní část zařízení explicitně neinformovalo. Buňky v lese byly „objeveny“ až při samém závěru kontrolní návštěvy při ověřování jiných tvrzení uvedených zařízením (neobsazenost přísného režimu).

Po příchodu zaměstnanců Kanceláře do těchto prostor vztýčili cizinci transparenty s nápisy: „Jsme uprchlíci, ne vězni!“ a „Pomozte nám, prosím!“ (viz obr. č. 10 a 11).

Obr. č. 8

Obr. č. 9

Obr. č. 10

Obr. č. 11

Atmosféra v této části zařízení byla velmi napjatá. Frustrace cizinců z podmínek zajištění, nepochopení smyslu zbavení osobní svobody, nejistoty stran délky umístění, tradujících se fám a zacházení s nimi se projevovaly buď otupělostí, či naopak aktivním dovoláváním se spravedlnosti. Napjatou atmosféru umocňovalo svařované pletivo, kterým byl kryt jejich vycházkový prostor a celková stísněnost prostoru s žádným výhledem na cokoli jiného, než stěny buněk, les a uniformované osoby. Tito lidé se považovali za „zvěř v kleci“.

V době kontrolní návštěvy bylo v buňkách v lese umístěno 56 mužů, včetně nezletilých. Byli zde umístěni 3 dny. Někteří sem byli přemístěni přímo z tělocvičny, jiní z budovy B, která se opravuje.

V jedné obytné buňce o ploše 15 m² bylo ubytováno od tří do pěti osob (3–5 m² na osobu). Plocha vycházkového dvora krytého svařovaným pletivem činila 110 m². Pokud by všichni muži chtěli trávit čas na vycházkovém dvoře, plocha pro každého z nich by byla menší než 2 m².

V buňkách nebyly stolky, židle byly nahodile (viz obr. č. 12). Jídelna kapacitně nedostačovala (viz obr. č. 13). Až po příchodu zaměstnanců Kanceláře začali zaměstnanci správy uprchlických zařízení umístěným cizincům vydávat polštáře (viz obr. č. 14).

Obr. č. 12

Obr. č. 13

Obr. č. 14

Z rozhovorů s umístěnými vyplynulo:

- po dobu umístění v buňkách v lese neměli muži možnost tento prostor opustit (mimo individuální navedení jinam za nějakým účelem);
- poukazovali na průběh pravidelných večerních kontrol – sčítání. Tyto kontroly probíhají kolem 21:00 hod. Příslušníci pořádkové jednotky (někteří v helmách a kuklách) kontrolují jednotlivé buňky. Těmto kontrolám jsou přítomni psi.
- muži si stěžovali na přístup některých policistů, kteří se k nim chovají neslušně, postrkují je, odplivávají si před nimi; někteří pracovníci soukromé bezpečnostní agentury je prý označují za teroristy;
- stěžovali si rovněž na poutání, a to i nezletilí (15letý chlapec), v situaci, kdy jsou odváděni z buněk v lese do hlavní části zařízení (např. k lékaři);
- nikoliv jednotlivci poukazovali na zastrasování přístrojem podobným paralyzáru (taseru) jedním z pracovníků soukromé bezpečnostní agentury;
- je téměř nemožné dostat se k telefonu, denně je k telefonu odvedeno 4 – 5 osob, což potvrdili i sami pracovníci soukromé bezpečnostní agentury;
- sociální pracovník buňky v lese nenavštěvuje;
- není k dispozici televize či jiné aktivity;
- cizinci tvrdili, že topení lze spustit pouze od 20:30 do 24:00 hod.;
- kapacita teplé vody nedostačuje, jak uváděli umístění (v době říjnové návštěvy tekla pouze studená voda);
- cizinci, kteří sem byli přemístěni z tělocvičny, neměli možnost si dosud nakoupit (muži zajištěný v zařízení 9 dnů; předtím umístěný v tělocvičně), oholit se a ostříhat si nehty;

- někteří cizinci nevědí, že je v zařízení bezplatně poskytována právní pomoc, jiní se domnívají, že kontakt s právníkem s sebou přinese prodloužení jejich zajištění;
- obdobné fámy panovaly rovněž ohledně případného požadavku na lékařské ošetření, které by s sebou mělo nést 45denní prodloužení zajištění.

Vylíčením situace nelze plně zprostředkovat podmínky, ve kterých byli muži umístěni, ani jejich psychický stav. Lze se pouze pozastavit nad stupněm dehumanizace, nad podmínkami, ve kterých jsou zadržováni nezletilí a nad ponižujícím zacházením, které vedení zařízení akceptuje.

Stany

Zjištění v srpnu 2015

Ubytování ve stanech (jeden malý a dva velké vojenské stany celkem pro cca 90 osob; viz obr. č. 15 a 16) bylo koncipováno jako příjmové ubytování pro muže. Sociální zařízení bylo umístěno při stanech v buňkách (obr. č. 17 a 18).

Obr. č. 15

Obr. č. 16

Obr. č. 17

Obr. č. 18

Zjištěné podmínky: Zde ubytovaní lidé dostávali 3x denně pouze sýr a pečivo; při příchodu neobdrželi hygienické potřeby; nemohli realizovat nákupy; nedostali se k telefonnímu přístroji a nemohli tak kontaktovat své příbuzné, byť disponovali telefonní kartou od správy uprchlických zařízení; někteří z nich neměli obuv a trpěli nedostatkem oblečení; neměli možnost uskladnit

potraviny v chladničce; nevěděli nic o činnostech sociálního pracovníka; nebyli informováni o právním poradenství.

Zjištění v říjnu 2015

Na rozdíl od poslední návštěvy **nebyl žádný z cizinců ubytovaný ve stanech.**

Tělocvična

Zjištění v srpnu 2015

Ubytování v tělocvičně koncipováno jako příjmové ubytování (viz obr. č. 19 a 20) - ubytováno cca 100 osob.

Obr. č. 19

Obr. č. 20

Zjištěné podmínky: Zde ubytovaní lidé (2–11 dnů) dostávali 3x denně pouze sýr a pečivo; při příchodu neobdrželi hygienické potřeby; neměli přímý přístup na toaletu a k tekoucí vodě (k tomu, aby se dostali na toaletu, museli bušit na dveře a čekat na příchod pracovníka soukromé bezpečnostní agentury); nedostali se k telefonnímu přístroji, a nemohli tak kontaktovat své příbuzné, byť disponovali telefonní kartou od správy uprchlických zařízení; neměli možnost uskladnit potraviny v chladničce. V tělocvičně se neuklízelo (dle svědectví cizince ubytovaného zde 11 dnů). Řada lidí svědčila o tom, že neměli možnost realizovat vycházku, tedy vůbec opustit tělocvičnu.

Zjištění v říjnu 2015

Zásadní nedostatky přetrvávají. Jedinou pozitivní změnou tak je, že v době kontrolní návštěvy byla cizincům poskytována jednou až dvakrát denně teplá strava. Stále neměli zajištěný přímý přístup k vodě a toaletě (museli vždy žádat pracovníky soukromé bezpečnostní agentury).

Nadto k situaci při říjnové návštěvě uvádím:

- v tělocvičně bylo ubytováno 37 osob (30 na posteli, 7 na zemi, viz obr. č. 21), mezi ubytovanými rovněž 2 ženy s manželi a nezletilé dítě;
- ženy sdílely toaletu (špinavou a páchnoucí) s muži (viz obr. č. 22 – jedna ze dvou toalet);

- v průběhu říjnové návštěvy byly osoby ubytované v tělocvičně vpuštěny do vycházkového prostoru (dle jejich tvrzení se tak stalo po několika dnech);
- ve vycházkovém prostoru, kam byly osoby ubytované ve stanech vpuštěny, byla v obytné buňce ubytována žena (bez manžela) s nezletilými dětmi, což je nevhodné a jdoucí proti smyslu odděleného ubytování, jak je zákon o pobytu cizinců požaduje.

Obr. č. 21

Obr. č. 22

Buňky při administrativní budově

Zjištění v srpnu 2015

Ve 33 buňkách (viz obr. č. 23 a 24) byly krom mužů-jednotlivců ubytovány i rodiny s dětmi, pro které již nebylo místo v ubytovnách. Celkem tak bylo v buňkách ubytováno cca 120 osob, z toho cca 50 dětí. Krom buněk určených k ubytování (viz obr. č. 24) byly k dispozici buňky se sociálním zařízením (viz obr. č. 25 a 26) a pro výdej stravy, kde jsou zároveň umístěné jediné dvě rychlovarné konvice pro obyvatele buněk (viz obr. č. 27).

V této části zařízení je volně k dispozici telefonní automat, nepravidelně dochází sociální pracovník, který zjišťuje potřeby ubytovaných. Cizinci mají možnost nákupu jednou týdně. Úklid, který provádějí sami cizinci, a výdej stravy je koordinován pracovníci Správy uprchlických zařízení.

Obr. č. 23

Obr. č. 24

Obr. č. 25

Obr. č. 26

Obr. č. 27

Zjištěné podmínky: Rodiče si stěžovali na nedostatek oblečení nejen pro sebe, ale zejména pro děti (pokud byly děti obuté, většinou v tzv. krozech); dětem nebyla nabízena žádná aktivita, k dispozici nebyly hry, prolézačky ani televize; matrace nebyly omyvatelné, při lůžkách nebyly polštáře, ne všichni měli k dispozici prostěradla; v buňkách nebyly stoly, rodiny s dětmi neměly ani dostatek židlí (oběd je v jídelně vydáván v boxech, konzumován je na buňkách); stěhování v rámci buněk probíhalo tak nekoordinovaně, že do buňky obývané osobami, které mají vši ve vlasech, byly bez dalšího opatření umístěny další osoby; nebyla možnost uskladnit potraviny v chladničce; výdeji oběda v areálu buněk asistovala pořádková jednotka – 10 až 15 policistů v kuklách a helmách (viz ilustrační obr. č. 28). Dle sdělení personálu kvůli incidentu při výdeji stravy. Nicméně aktuálně se nic takového nedělo a bylo zde umístěno 50 dětí.

Ilustrační obr. č. 13 (nejde o policisty v zařízení, zdroj:
http://i.idnes.cz/09/102/c460/JW2e5a85_HA0P0173.JPG)

Zjištění v říjnu 2015

V těchto buňkách bylo oproti první návštěvě **ubytováno výrazně méně dětí**. Ani policie již při výdeji stravy neasistovala, neboť i tito obyvatelé se stravovali v centrální jídelně. Krom skutečností

spojených s pobytem v zařízení, které jsou popsány v jiných kapitolách této zprávy, umístění upozorňovali na:

- neřešení jejich požadavků souvisejících nejen s pobytem v zařízení (ošetření u lékaře, potřeby doplnění hygienických prostředků, či potřeby řešit osobní věci se sociálním pracovníkem); odpovědí je dle jejich slov vždy: „Tomorrow“, tedy „zítra“;
- že po celou dobu zajištění (někteří 2 měsíce) neměli možnost sledovat televizi, sportovat, navštívit knihovnu, nebo číst denní tisk;
- nevědí, že v zařízení pracuje zaměstnanec ovládající arabský jazyk.

Ubytovna A

Zjištění v srpnu 2015

Budova A byla určena pro ubytování rodin s dětmi a zranitelných osob.

Zjištěné podmínky: Někteří doposud neobdrželi balíček s hygienickými potřebami (jedna z žena 23 dnů, čtyřčlenná rodina ze Sýrie 6 dnů), ženám tak nebyly k dispozici mj. vložky; ubytovací místnosti byly vytvořeny i z kuchyněk – pozorováno, jak postele nasunuté do výklenku byly přístupné pouze přes jejich čelo (viz obr. č. 28); počet postelí nekorespondoval s počtem ubytovaných na pokoji, např. tři dospělí a pět dětí sdílelo 5 postelí (viz obr. č. 29); matka ubytovaná se svými dětmi neměla dveře u pokoje (viz obr. č. 30); neměnilo se ložní prádlo; nebylo možné se domoci zpřístupnění pračky; nebylo možné uskladnit potraviny v chladničce; žádné okno nebylo vybaveno záclonou či závěsem, proto je ubytování všemožně nahrazovali (viz obr. č. 31).

Obr. č. 28

Obr. č. 29

Obr. č. 30

Obr. č. 31

Zjištění v říjnu 2015

Přetrvává problematické ubytování (nedostatek postelí na osobu a místa pro postele) a nedostatečné saturování potřeb dětí (praní, obuv, není k dispozici žádný vaříč či mikrovlnná trouba). Nad rámec uvedeného poukazují na to, že volnému přístupu k hydrantu je zabráněno uzamčenou petlicí (obr. č. 32 a dokumentují prostředí kulturní místnosti, kde je rodinám s dětmi přístupná horká voda (obr. č. 33; pozn.: konvice je lankem připevněna ke zdi bez možnosti dostat ji k tekoucí vodě k umytí či naplnění).

Obr. č. 32

Obr. č. 33

Zdravotní péče

Zjištění v srpnu 2015

V čase návštěvy ordinoval na zdravotním středisku jeden lékař a asistovaly dvě zdravotní sestry. Dle sdělení zdravotnického personálu jsou zdravotní služby zajištěny nepřetržitě (přítomnost zdravotních sester). Jeden až dva lékaři ordinují každý den.

Z informací získaných na zdravotním středisku vyplývá, že průměrně je jedním lékařem denně ošetřeno 30 osob, počty evidovaných zdravotních intervencí bez lékaře jsou značně variabilní (100 – 600 denně). Průměrný počet výdejů léků jednotlivým osobám je 60 za den.

Cca 130 lidí umístěných do zařízení po 20. srpnu 2015 neprošlo v rámci vstupního vyšetření rentgenovým vyšetřením plic, a to z důvodu eskortních možností policie a pracovní doby rentgenového pracoviště v Klaudiánově nemocnici v Mladé Boleslavi.

V době návštěvy bylo v zařízení rozšířeno průjmové onemocnění, včetně příznaku zvracení, a to u 15 osob (z toho 8 dětí). Následným laboratorním vyšetřením byl potvrzen výskyt určitých kmenů *Salmonella species*. Orgán ochrany veřejného zdraví uložil rozhodnutím zařízení bezodkladně přijmout protiepidemická opatření.

Cizinci poukazovali na to, že je obtížné dostat se k lékaři na ošetření (čekací doby popisovali jako nahodilé, např. ihned, nebo tři dny); nejsou řádně vyšetřováni, přičemž je jim většinou vydána pilulka, jejíž účinky neznají (podezření na placebo, či pouze analgetika); nevědí, že jejich příbuzní jsou na zdravotní izolaci a proč; byly jim odebrány jejich léky (každý lék vydává zdravotnický personál zvláště jako předchystanou tabletu), včetně vitamínů těhotným ženám. Jedna žena uvedla, že byla po dobu 8 dnů na zdravotní izolaci; její součástí je pouze WC a umyvadlo, přičemž po celou dobu umístění na zdravotní izolaci neměla možnost se vykoupat či osprchovat (nebyla jí nabídnuta).⁹

Zjištění v říjnu 2015

Armáda České republiky zapůjčila do zařízení mobilní rentgen, kterým do poloviny září provedli všechna dosud neprovedená RTG vyšetření plic. Nadále probíhá vyšetřování průběžně.

Zásadním problémem při poskytování zdravotních služeb je dle mých poznatků jazyková bariéra a oboustranná nedůvěra mezi zdravotníky a pacienty.

⁹ Zdravotnické zařízení k tomuto bodu uvedlo, že tato izolace není v gesci zdravotnických pracovníků, ale non stop služby Správy uprchlických zařízení, a proto se k tamním podmínkám nemůže vyjádřit.

Cizinci poukazovali na to, že pokud se k lékaři dostanou, nemohou mu často vysvětlit svůj zdravotní problém, protože se s ním nedorozumí. Tlumočení při vyšetření v zařízení nepotvrdil žádný z cizinců, se kterými byl veden pohovor, a to při obou návštěvách. Dle zkušeností cizinců se s některým z lékařů nelze dorozumět ani v anglickém jazyce.

Na základě prošetření několika konkrétních stížností na zdravotní péči jsem dospěla k tomu, že stav pacienta, pokud se dostal k lékaři, byl lékařem vždy posouzen a lékařem byla přijata opatření (medikace, odborné vyšetření apod.). Stanovení diagnózy a dalšího léčebného postup ovšem probíhá bez informací získaných od pacienta, což s sebou vždy přináší značné riziko špatně stanovené diagnózy a nevhodně zvoleného léčebného postupu. V mnoha situacích tak nemůže dojít k udělení svobodného a informovaného souhlasu, jak požaduje zákon o zdravotních službách.¹⁰

Nelze ale hovořit o neochotě poskytovat zdravotní služby, či snad o úmyslu neposkytovat ji kvalitně. Zdravotnické záznamy jsou vedeny s pečlivostí přiměřenou podmínkám. Sestry dbají pokynů lékaře. Pracovníci bezpečnostní agentury čekají na chodbě před ordinací. Pacienti jsou objednávaní i na potřebná vyšetření mimo zařízení. Vykonaná práce, velké úsilí a snaha zdravotnického personálu o co nejlepší péči ztroskotává na předávání informací, což ve svém důsledku způsobuje oboustrannou ztrátu důvěry.

Případné stížnosti na nedůsledné vyšetřování, které jsou cizinci často namítány, plynou z nedostatečného porozumění prováděným výkonům a komunikační bariéry mezi zdravotnickým personálem a pacientem. Uvedené v konečném důsledku vede ke ztrátě důvěry cizinců k systému poskytování zdravotní péče a její kvalitě a ztrátě důvěry zdravotníků v cizince, kteří nejenže neprojevují vděk, ale dokonce si dovolí být s poskytnutými službami nespokojeni. Potřeba tlumočení při poskytování zdravotních služeb je zřejmá.

Zdravotnické zařízení se ohradilo proti mé poznámce o tom, že je obtížné dostat se k lékaři, protože čekací doby jsou nahodilé – ihned, nebo tři dny. Upřesňuji, že čekací dobou mám na mysli čekání na uskutečnění navedení bezpečnostní agenturou z prostoru ubytovny na zdravotní oddělení. Takových přesunů se denně uskutečňují desítky, protože léky se vydávají vždy po jedné dávce na zdravotním oddělení. Pokud někdo nadto požaduje navedení, je jeho uskutečnění skutečně závislé na tom, zda je konkrétní pracovník bezpečnostní agentury zorganizuje. Na rozdíl od poměrů ve vězení není zajištěn systém, kde by byl vyloučen „filtr“ ze strany dozorce (bezpečnostní agentury) a přístup k lékaři byl garantován.

¹⁰ § 28 odst. 1 zákona č. 372/2011 Sb., o zdravotních službách a podmínkách jejich poskytování, ve znění pozdějších předpisů.

Vyhodnocení

Zjištění v srpnu 2015

Po návštěvě v srpnu 2015 jsem konstatovala, že zařízení **není po materiální, organizační ani personální stránce připraveno poskytovat služby 700 osobám** (standardní kapacita je 270 lůžek). Konstatovala jsem špatné zacházení s umístěnými osobami, zejména dětmi.

Vedle popisu materiální stránky zajištění jsem pojednala o tom, jak jsou umístění lidé frustrováni z nedostatku informací a nemohou se domoci řešení svých problémů (chybějící pleny, získání čísel z odebraného mobilního telefonu, realizace nákupu apod.). Nabývají proto dojmu, že ztratili své lidství a jsou pouze „masou“ či „zvěří“, jak o tom sami mluvili. Komunikace s umístěnými lidmi je nahrazována demonstrativní hrozbou represe ve formě zvýšení počtu policistů přítomných v zařízení, včetně přítomnosti pořádkové jednotky policie. Dostupnost právní pomoci jsem shledala jako nedostatečnou.

Pokud jde o situaci dětí, kterých bylo v zařízení téměř 150, popsala jsem bezradnost jejich rodičů, nedostatek obuvi i hraček, herních prvků, prostředí připomínající vězení (vysoký plot s ostnatým drátem, uniformovaná policie, včetně těžkooděnců, a soukromá bezpečnostní agentura). Podmínky pro pobyt dětí v zařízení jsem opětovně hodnotila jako zcela nevhodné.

Samostatně jsem tematizovala nedostatky v zajištění zdravotních služeb.

Zjištění v říjnu 2015

Situaci v zařízení výrazně napomohlo to, že oproti první návštěvě v něm bylo umístěno o 250 osob méně. Osoby proto nemusí být ubytovány ve stanech. Správa uprchlických zařízení byla personálně posílena o několik tabulkových míst (nově celkem šest sociálních pracovníků a šest pedagogů volného času; tabulková místa nebyla doposud zcela obsazena), zlepšilo se vybavení zdravotního oddělení, byla zahájena školní výuka dětí na 90 minut denně. V pracovní dny v zařízení působí tlumočnick z arabského jazyka.

Přetrvávají však problémy v zajištění informovanosti umístěných osob, nedostatečném přizpůsobení podmínek pro pobyt dětí, které jsou de facto drženy ve vězeňských podmínkách, nezajištění přímého přístupu k tekoucí vodě a WC pro ubytované v tělocvičně a demonstrace síly místo zajištění základní komunikace mezi ubytovanými a personálem. Není zajištěn tlumočnick z perského jazyka, takže pro velkou část ubytovaných je jazyková bariéra absolutní.

Některá z mých zjištění jsou porušeními **mezinárodních závazků České republiky** (podmínky ubytování v buňkách v lese, podmínky pro pobyt dětí v zařízení), **jiné zřejmými porušeními zákona o pobytu cizinců** (neposkytování základních hygienických prostředků,¹¹ společné ubytování mužů a žen¹² a nezajištění volného pohybu v části s mírným režimem v případě osob ubytovaných v tělocvičně,¹³ či nedostatečné vybavení ubytovacích místností¹⁴). **Tyto podmínky představují zásah do základních práv garantovaných Listinou základních práv a svobod každému člověku.**

Podmínky, ve kterých jsou drženi muži, včetně nezletilých v buňkách v lese, považuji přímo za **ponižující zacházení**. Pozastavuji se nad stupněm dehumanizace, který zajištění cizinců v České republice provází. Nad ponižujícím zacházením, které je vedením zařízení akceptováno, a nad podmínkami, ve kterých jsou zadržovány děti.

Další postup – informování nadřízeného úřadu

Správa uprchlických zařízení mi neposkytla vyjádření ke zprávě z návštěvy. V čase mezi kontrolní návštěvou a vyhodnocením jsem obdržela vyjádření Ministerstva vnitra, a to prostřednictvím dopisu ředitele odboru azylové a migrační politiky.¹⁵

Kontrolní návštěva přinesla zjištění, že přes dílčí zlepšení je situace v zařízení stále za hranicí špatného zacházení. Proto se v souladu s § 21a odst. 4 ve spojení s § 20 odst. 2 písm. a) zákona o veřejném ochránci práv obracím na Ministerstvo vnitra jako nadřízený úřad a vyzývám je ke zjednání nápravy.

Navrhuji přijmout tato opatření k nápravě:

- 1) Zajistit zacházení, které je v souladu s mezinárodními závazky České republiky a právy vyplývajícími ze zákona o pobytu cizinců.¹⁶**

¹¹ § 134 odst. 1 písm. a) zákona o pobytu cizinců.

¹² Srov. § 141 odst. 2 písm. b) zákona o pobytu cizinců.

¹³ § 134 odst. 1 písm. h) zákona o pobytu cizinců.

¹⁴ Srov. § 133 odst. 1 ve spojení s 134 odst. 1 písm. a) zákona o pobytu cizinců.

¹⁵ Do souvislosti se situací v zařízení dávám rovněž vyjádření ministra vnitra ze dne 1. října 2015, kterým reagoval na můj dopis z 1. září 2015 s požadavky na učinění konkrétních změn týkajících se režimu zajištění cizinců vyplývajících z návštěvy zařízení na podzim 2014 (neumístování rodin s dětmi do zařízení, příprava cizinců na opuštění zařízení apod.) Viz VEŘEJNÝ OCHRÁNCE PRÁV. Zprávy ze systematických návštěv zařízení pro cizince [online]. Brno: Kancelář veřejného ochránce práv, 2015 [cit. 12. 10. 2015]. Dostupné z: http://www.ochrance.cz/fileadmin/user_upload/ochrana_osob/ZARIZENI/Zarizeni_pro_cizince/KM_DOPIS_MINISTRA_ELEKTR.pdf

¹⁶ Jedná o práva zajištěných osob uvedené v hlavě XII zákona o pobytu cizinců (zejména §§ 131, 132, 133, 134, 141 a 143).

- 2) Okamžitě ukončit ubytování osob v tělocvičně a v buňkách v lese. Ukončit společné ubytování žen s muži a nezletilých s dospělými, s výjimkou osob blízkých.**
- 3) Za stávajících podmínek, které ve vztahu k dětem představují porušování čl. 3 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod, neumísťovat rodiny s dětmi do Zařízení pro zajištění cizinců Bělá-Jezová.**
- 4) Garantovat poskytování bezplatné právní pomoci zajištěným osobám¹⁷ a aktivně participovat při zajištění její faktické dostupnosti.**
- 5) Změnit skladbu personálu tak, aby práci s umístěnými zajišťovali výhradně civilní zaměstnanci. Uniformované pracovníky využívat pouze ke střežení.**
- 6) Ukončit demonstraci síly skrze policisty v kuklách, helmách a se psy.**
- 7) Zajistit služby adekvátního počtu tlumočnicků a zabezpečit jejich služby pro zdravotnické zařízení.**
- 8) Posílit sociální práci v zařízení za účelem zvýšení informovanosti umístěných osob a zajištění jejich základních sociálních potřeb**
- 9) Aktivně pomáhat se zjišťováním situace a slučováním příbuzných, ať už v rámci zařízení v České republice, anebo do zahraničí.**
- 10) Přijmout vhodná opatření v souvislosti s příchodem zimy, zejména ukončit ubytování rodin s dětmi v buňkách a zajistit adekvátní ošacení a obuv, zvláště pro děti.**
- 11) Ukončit účtování úhrady nákladů spojených se zajištěním osob za účelem přemístění dle nařízení Dublin III,¹⁸ neboť proto neexistuje zákonný podklad.¹⁹**
- 12) Zajistit psychologickou podporu pro personál zařízení.**

¹⁷ Zejména v souladu s rozsudkem Nejvyššího správního soudu č. j. 4 Azs 122/2015-23 ze dne 30. června 2015; viz rovněž čl. 27 odst. 5, 6 a 7 nařízení Dublin III.

¹⁸ Nařízení Evropského Parlamentu a Rady (EU) č. 604/2013 ze dne 26. června 2013, kterým se stanoví kritéria a postupy pro určení členského státu příslušného k posuzování žádosti o mezinárodní ochranu podané státním příslušníkem třetí země, nebo osobou bez státní příslušnosti v některém z členských států (přepracované znění). Dále jen „nařízení Dublin III“.

¹⁹ § 176c zákona o pobytu cizinců.

Ministra vnitra žádám rovněž o přijetí opatření, aby **napříště nemohlo nastat při vstupu do jakéhokoli zařízení v gesci Ministerstva vnitra zdržení, jakému jsem opakovaně musela čelit** zde v důsledku jednání vedoucího policejního útvaru npor. Mgr. Pavla Šarapatky.

Svá zjištění jsem se rozhodla také zveřejnit v souladu s § 20 odst. 2 písm. b) zákona o veřejném ochránci práv.

Systemové úvahy

Z této zprávy plynou závažné individuální nedostatky, které je třeba okamžitě odstranit. Vyplývá z ní ale také potřeba systémových změn v oblasti podmínek pro výkon zajištění cizinců, včetně **zavedení účinného pravidelného nezávislého dozoru** nad zacházením v zařízení pro zajištění cizinců.

Domnívám se, že takový dozor může po personálním a technickém posílení zajistit státní zastupitelství v souladu se zákonným zmocněním provádět dozor nad dodržováním právních předpisů v místech omezení svobody.²⁰ Dozor vykonávaný Ministerstvem vnitra²¹ zjevně selhal. Moje dohledová činnost je svojí povahou monitoringu pouze preventivní a nemá nahrazovat stálý efektivní kontrolní mechanismus podmínek zajištění, a také účinný prostředek nápravy, který ukládá České republice čl. 13 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod.

Považuji za důležité upozornit i na skutečnost, že značná část kontaktu mezi umístěnou osobou a státní mocí, která ji zbavila osobní svobody, je **zprostředkována pracovníky soukromé bezpečnostní agentury**, což jsou lidé bez jakékoliv garantované kvalifikace. To je nepřijatelné. Vedením zařízení je opakovaně zdůrazňován jejich úkol v zařízení, kterým je pouze zajištění vnitřní bezpečnosti a navádění ubytovaných v rámci sektorů v zařízení. Fakticky však zprostředkovávají každodenní požadavky umístěných cizinců a komunikaci s nimi, neboť oni jediní tráví 100 % pracovní doby mezi umístěnými.

Pozornost, kterou věnuji **podmínkám v zařízeních pro zajištění cizinců v České republice, je třeba zasadit do širšího rámce**. Na individuální i systémové nedostatky jsem Ministerstvo vnitra upozornila ve zprávě z návštěvy Zařízení pro zajištění cizinců Bělá-Jezová ze dne 18. února 2015. Zpráva z návštěvy i veškerá komunikace s jednotlivými subjekty je zveřejněna na internetových stránkách veřejného ochránce práv.²² Apelovala jsem na to, aby cizinci byli v průběhu pobytu v zařízení připravováni na opuštění zařízení, došlo ke změně poskytovatele telekomunikačních služeb

²⁰ § 4 odst. 1 písm. b) zákona č. 283/1993, o státním zastupitelství, ve znění pozdějších předpisů.

²¹ § 148 zákona o pobytu cizinců.

²² VEŘEJNÝ OCHRÁNCE PRÁV. Zprávy ze systematických návštěv zařízení pro cizince [online]. Brno: Kancelář veřejného ochránce práv, 2015 [cit. 7. 9. 2015]. Dostupné z: <http://www.ochrance.cz/ochrana-osob-omezenych-na-svobode/zarizeni/zarizeni-pro-cizince/>

s cílem zlevnit ceny hovorů, či aby byl cizincům umožněn přístup na internet. Tato doporučení přislíbilo Ministerstvo vnitra naplnit. Naopak ministerstvo odmítlo přestat umísťovat rodiny s dětmi do Zařízení pro zajištění cizinců Bělá-Jezová, či nezákonně vyžadovat po cizincích zajištěných za účelem přemístění dle nařízení Dublin III úhrady nákladů spojených s ubytováním a stravováním v zařízení pro zajištění cizinců.

Mgr. Anna Š a b a t o v á, Ph.D., v. r.
veřejná ochránkyně práv
(zpráva je opatřena elektronickým podpisem)